

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Riigikohtu Halduskolleegium
otsus
algtekst
29.11.2005
RT III 2005, 42, 417

3-3-1-62-05 Riigikohtu halduskolleegiumi 29. novembri 2005. a kohtuotsus Olga Larina kaebuses kohtutäituri tekitatud kahju hüvitamiseks

RIIGIKOHTU HALDUSKOLLEEGIUMI KOHTUOTSUS
Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-3-1-62-05
Otsuse kuupäev	29. november 2005. a
Kohtukoosseis	Eesistuja Tõnu Anton, liikmed Indrek Koolmeister ja Julia Laffranque
Kohtuasi	Olga Larina kaebus kohtutäituri tekitatud kahju hüvitamiseks
Vaidlustatud kohtulahend	Tallinna Ringkonnakohtu 10. mai 2005. a otsus haldusaj nr 2-3/174/05
Menetluse alus Riigikohtus	Olga Larina kassatsioonkaebus
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

Resolutsioon

1. Rahuldada Olga Larina kassatsioonkaebus osaliselt.

2. Tühistada Tallinna Halduskohtu 19. aprilli 2004. a otsus haldusaj nr 3-128/2004 ja Tallinna Ringkonnakohtu 10. mai 2005. a otsus haldusaj nr 2-3/174/05 osas, millega mõisteti Olga Larinalt kohtutäitur Mati Kadaku kasuks välja õigusabikulud.

3. Teha tühistatud osas uus otsus, millega jätta kohtutäituri õigusabikulud tema enda kanda.

4. Tagastada kautsjon.

Asjaolud ja menetluse käik

1.30. septembril 2002 jättis kohtutäitur Mati Kadak rahuldamata Olga Larina taotluse täitemenetluse peatamiseks. Täitemenetluse peatamist taotles O. Larina põhjusel, et ta oli esitanud kaebuse Euroopa Inimõiguste Kohtusse.

O. Larina vaidlustas M. Kadaku täitemenetluse peatamisest keeldumise Tallinna Linnakohtus. 5. novembril 2002 keeldus Tallinna Linnakohus oma määrusega kaebust menetlusse võtmast. 12. veebruaril 2003 tühistas Tallinna Ringkonnakohus linnakohtu määruse ja saatis asja samale kohtule uueks läbivaatamiseks.

31. jaanuaril 2003 koostas kohtutäitur M. Kadak vara hoiusel või arvelduskontol arestimise akti, mille tulemusena on O. Larina kontol alates 10. veebruarist 2003 inkassonõue. 4. veebruaril 2003 teatas kohtutäitur M. Kadak O. Larinale, et täitemenetlust ei ole võimalik peatada. 22. aprillil 2003 lõpetas Tallinna Linnakohus O. Larina kaebuse suhtes menetluse kaebusest loobumise tõttu. 30. aprillil 2003 esitas O. Larina linnakohtule kaebuse, milles palus tunnistada ebaseaduslikeks kohtutäitur M. Kadaku poolt kohtumenetluse kestel tehtud toimingud võlgnevuse sissenõudmiseks. Tallinna Linnakohus keeldus kaebuse menetlusse võtmisest. Ringkonnakohus jättis linnakohtu määruse muutmata ning erikaebust ringkonnakohtu määruusele ei võtnud Riigikohus menetlusse.

2. O. Larina esitas halduskohtule *kaebuse*, milles palus kohtutäitur M. Kadakult mõista välja kahju summas 27 500 krooni. Kaebuse kohaselt pidi täitur täitemenetluse peatama, kuna kohtutäituri tegevus oli kohtus vaidlustatud. Samuti peeti kaebuses ebaseaduslikuks arve blokeerimist. Oma tegevusega põhjustas vastustaja kaebaja tervise halvenemise. Vastustaja tegevus oli ka psühholoogilise stressi põhjuseks, mille tagajärjel jäi ära

ärireis Lätisse. Hüvitisena taotleti tulude vähenemise eest 25 000 krooni ning tervisele tekitatud kahju eest 2500 krooni.

3. Tallinna Halduskohtu 19. aprilli 2004. a otsusega haldusajal nr 3-128/2004 jäeti O. Larina kaebus rahuldamata. Halduskohus märkis, et kuna kohtutäituri seaduse (KTS) § 2 lg 1 kohaselt on kohtutäitur avalik-õiguslikku ametit pidav sõltumatu isik ja täidab seega avalik-õiguslikke ülesandeid, kuulub kohtutäituri poolt tekitatud kahju hüvitamise vaidlus halduskohtu pädevusse. Täitemenetluse seadustiku (TMS) § 77 on teistsuguse menetluskorra ette näinud üksnes kohtutäituri toimingute vaidlustamiseks. Kohtutäituri poolt tekitatud kahju hüvitamise vaidluse lahendamisel tuleb kohaldada riigivastutuse seadust. KTS § 6 lg 2 sätestab, et riik ei vastuta kohtutäituri poolt tekitatud kahju eest. Järelikult peab tekitatud kahju hüvitama kohtutäitur ise.

Küsimust, kas kohtutäitur oleks pidanud täitemenetluse 30. septembril 2002 peatama, kohus sisuliselt ei käsitlenud. Kuna kaebaja vaidlustas selle toiminguga üldkohtus, kuid loobus kaebusest, siis leidis halduskohus, et HKMS § 24 lg-st 2 tulenevalt ei saanud kaebaja samas asjas enam uuesti kohtusse pöörduda, hoolimata sellest, et menetlus toimus nii üldkohtus kui halduskohtus.

Halduskohus ei pidanud õigusvastaseks arvelduskonto arestimist kohtutäituri poolt. TMS § 34 lg 2 p 5 kohaselt kohtutäitur võib, kuid ei pea oma tegevuse peale kaebuse esitamisel täitemenetlust peatama. 31. jaanuaril 2003, mil arve arestiti, ei olnud üldkohtule esitatud kaebust aga veel menetlussegi võetud. Kaebuse esitajal oli endal võimalus taotleda kohtult hagi tagamise vahendite kohaldamist.

Kohtutäitur M. Kadak taotles halduskohtus kohtukulude 38 082 krooni 14 sendi väljamõistmist enda kasuks. Halduskohus leidis, et kuna vastustaja on avalik-õiguslikke ülesandeid täitev füüsiline isik, oli lepingulise esindaja võtmine põhjendatud. Kohtukulud pidas kohus aga liiga suureks ning vähendas neid, mõistes kaebajalt vastustaja kasuks välja 7500 krooni.

4. O. Larina esitas *apellatsioonkaebuse*, milles palus tühistada halduskohtu otsus, lõpetada menetlus HKMS § 24 alusel lg 1 p 1 alusel ja vabastada kaebaja kohtukulude tasumisest. Apellatsioonkaebuses leiti, et kuna materiaalse kahju küsimus ei saanud olla läbi vaadatud linnakohtus eraldi kohtutäituri tegevuse seaduslikkuse kontrollimisest, ei kuulu käesoleva asja läbivaatamine halduskohtu pädevusse ja asja menetlus tuleks seetõttu HKMS § 24 lg 1 p 1 alusel lõpetada. Kohus ignoreeris TsMS § 61 lg 1 p 1 ja 2, määrares väljamõistetavaks kohtukuluks 7500 krooni, mis on rohkem kui 5% nõude suurus.

5. Tallinna Ringkonnakohtu 10. mai 2005. a otsusega jäeti O. Larina appellatsioonkaebus rahuldamata. Ringkonnakohtus pidas õigeaks halduskohtu seisukohta, et kaebused kohtutäituri tegevuse peale kuuluvad TMS § 77 kohaselt üldkohtute pädevusse ja kuna kohtutäituri poolt tekitatud kahju väljamõistmise menetlusele ei ole erikorda ette nähtud, siis kuuluvad kaebused kohtutäituri kui avalik-õiguslikku ametit pidava sõltumatu isiku poolt tekitatud kahju hüvitamise nõudes halduskohtu pädevusse.

Tsiviilkohtumenetluse seadustikus ja halduskohtumenetluse seadustikus on õigusabikulude väljamõistmine reguleeritud erinevalt. TsMS § 61 lg 1 p 1 näeb ette, et poolele, kelle kasuks otsus tehti, mõistab kohus teiselt poolelt välja vajalikud ja põhjendatud kulud tema esindaja poolt osutatud õigusabi eest hinnaga hagi puhul kuni viis protsenti hagi rahuldatud osast hagejale või kuni viis protsenti hagi rahuldamata jäetud osast kostjale. Halduskohus võib HKMS § 87 lg 2 alusel vähendada asjast esindajana osa võtnud advokaadi või teise õigusabi osutanud isiku kulud, kui need on põhjendamatult suured. Seega võib halduskohus õigusabikulude põhjendatuse hindamisel arvestada muuhulgas ka nõude suurus. Halduskohus on seda ka teinud, kuid halduskohus ei saa mõista poole kasuks välja õigusabikulud tuginedes TsMS § 61 lg 1 p-le 1 üksnes nõude suurusel lähtudes ja kuni viie protsendi ulatuses. Riigikohtu halduskolleegiumi 17. aprilli 2003. a otsus haldusajal nr 3-3-1-28-03 (RT III 2003, 15, 142) kinnitab seda, et haldusajades kohtukulude väljamõistmisel ei ole õige tsiviilkohtumenetluse normide kohaldamine ja lähtuda tuleb halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud regulatsioonist.

Ringkonnakohtus taotles vastustaja 10 345 krooni 5 sendi suuruse õigusabikulu väljamõistmist. Ringkonnakohtus leidis, et arvestades asja keerukust, appellatsioonkaebusele vastuse koostamist ja esindamist ringkonnakohtu istungil, on põhjendatud 5000 krooni õigusabikulu väljamõistmine kohtutäitur M. Kadaku kasuks.

Menetlusosaliste põhjendused Riigikohtus

6. O. Larina esitas *kassatsioonkaebuse*, milles taotles ringkonnakohtu otsuse tühistamist ja kohtuasja menetlemise lõpetamist. Kassatsioonkaebuses märgitakse järgmist.

1. Tallinna Linnakohtus ei vaadatud läbi kaebust kohtutäitur M. Kadaku tegevuse peale. Seejuures on ilmne, et vastutust tagajärgede eest ei saanud vaadelda lahus hinnangust nende õiguspärasuse kohta. See tähendab, et pärast Tallinna Linnakohtu keeldumist M. Kadaku tegevuse peale esitatud kaebuse läbivaatamisest, oli halduskohus kohustatud asja menetluse lõpetama. Kohtud rikkusid põhjuse-tagajärje seose loogikat, tahtlikult eraldades kahju sissenõudmise tegude õiguspärasusest, mis tõid kaasa kahju tekkimise. On ilmne, et õiguspärasuse ja kahju tekitamise küsimused on lahutamatu vastastikkuna seotud ja seetõttu ei võinud halduskohus käsitleda kahju tekitamise küsimust ilma linnakohtu otsuseta kohtutäituri toimingute õiguspärasuse kohta.

2. Kuna halduskohtumenetluse seadustik ei reguleeri õigusabikulude piirmäära, siis peab HKMS § 5 lg-st 1 tulenevalt halduskohus juhinduma TsMS § 61 lg-st 1, mis määrab õigusabikulude piirmäära (kuni 5% hinnaga hagi korral).

7. Kohtutäitur M. Kadaku *kirjalikus vastuses* kassatsioonkaebusele palutakse jätta O. Larina kassatsioonkaebus rahuldamata. Vastuses leitakse, et füüsiline isik võib ja peab ette nägema, et kui vaidlustatakse kohtutäituri tegevust, siis võib sellega kaasneda kohtukulude tasumise kohustus. Kohtute lahendid käesolevas asjas soovivad pigem kassaatorit, kuna vastustajale on jäetud välja mõistmata tema poolt asjas reaalselt kantud kulu 25 582 krooni. Samuti leitakse vastuses, et kassaatori kaebeõiguse tagamine ja kohtukulude väljamõistmata jätmise vastustajale summas 25 582 krooni ei kaalu üles vastustaja PS §-s 32 sätestatud omandiõiguse riivet, mistõttu kohtukulude väljamõistmata jätmise täies ulatuses oleks ebaproportsionaalne.

Riigikohtu halduskolleegiumi seisukoht

8. Riigikohtu halduskolleegium rahuldab O. Larina kaebuse osaliselt. Kolleegium ei pea õigeks halduskohtu ja ringkonnakohtu otsuste seda osa, millega mõisteti O. Larinalt kohtutäitur M. Kadaku kasuks välja kohtukulud.

Riigikohus on korduvalt rõhutanud, et olukorras, kus kaebaja on maksejõuetuse tõttu vabastatud riigilõivu, kautsjoni ja õigusabi eest tasumisest ning sealjuures on tuvastamata protsessiosalise pahatahtlikkus oma kaebeõiguse kasutamisel, ei ole kaebajalt haldusorgani kasuks kohtukulude väljamõistmine põhjendatud (Riigikohtu halduskolleegiumi 15. oktoobri 2004. a otsus haldusasjas nr 3-3-1-49-04 ja 5. oktoobri 2005. a otsus haldusasjas nr 3-3-1-48-05).

Ehkki käesolevas asjas ei ole O. Larina olnud õigusabi eest tasumisest vabastatud, vabastas halduskohus ta osaliselt riigilõivu tasumisest – 825 krooni asemel kohustati teda maksma riigilõivu 50 krooni (halduskohtu toimiku lk 16). Samuti on halduskohus vabastanud O. Larina täielikult maksejõuetuse tõttu riigilõivu tasumisest apellatsioonkaebuse esitamisel (ringkonnakohtu toimiku lk 10). Kassatsioonkaebusega koos on O. Larina esitanud taotluse kassatsioonikautsjoni tasumisest vabastamiseks raske majandusliku olukorra tõttu (ringkonnakohtu toimiku lk 45). Taotluses märgitakse, et peres on üks ülalpeetav ja abikaasa on registreeritud töötuna ning saab töötu abiraha. Ringkonnakohtu nõudel on O. Larina esitanud ka väljavõtte oma pangaarvest ja selgituse selle kohta, et ta omab kinnisvarana 3-toalist korterit, maatükki Kiisal ja et tal puudub hinnaline vallasvara (ringkonnakohtu toimiku lk-d 50–55). Ehkki ringkonnakohus O. Larina taotlust sisuliselt ei lahendanud ning O. Larina hiljem kautsjoni siiski tasus, leiab Riigikohtu halduskolleegium, et kõike eeltoodut arvestades ei ole O. Larinalt põhjendatud kohtukulude väljamõistmine. Halduskohtu ja ringkonnakohtu otsused tuleb tühistada osas, milles mõisteti O. Larinalt kohtutäitur M. Kadaku kasuks välja õigusabikulud.

9. Riigikohtu halduskolleegiumi arvates ei oma selles asjas tähtsust asjaolu, et kohtutäitur ei ole haldusorganiks selle mõiste tavapärasel tähenduses. KTS § 2 lg 1 järgi on kohtutäitur avalik-õiguslikku ametit pidav sõltumatu isik. Riigikohtu halduskolleegiumi arvates pole põhjendatud halduskohtumenetluses vastustajaks olevat kohtutäiturit või mõnda muud avalik-õiguslikku ametit pidavat sõltumatut isikut kohelda kohtukulude jagamisel teistmoodi kui tavapäraseid halduskohtumenetluses vastustajana osalevaid haldusorganeid.

HKMS § 87 lg-st 2 tulenevalt võib kohus väljamõistetavaid õigusabikulusid vähendada, kui need on põhjendamatu suured. Õigusabikulude vähendamine hõlmab muuhulgas ka nende täielikult väljamõistmata jätmise.

10. Ülejäänud osas nõustub Riigikohtu halduskolleegium halduskohtu ja ringkonnakohtu otsuste motiividega ega pea vajalikuks neid korrata.

Tõnu ANTON

Indrek KOOLMEISTER

Julia LAFFRANQUE